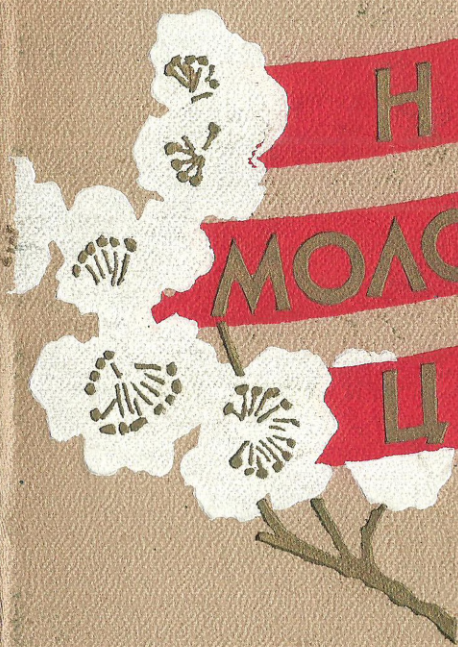

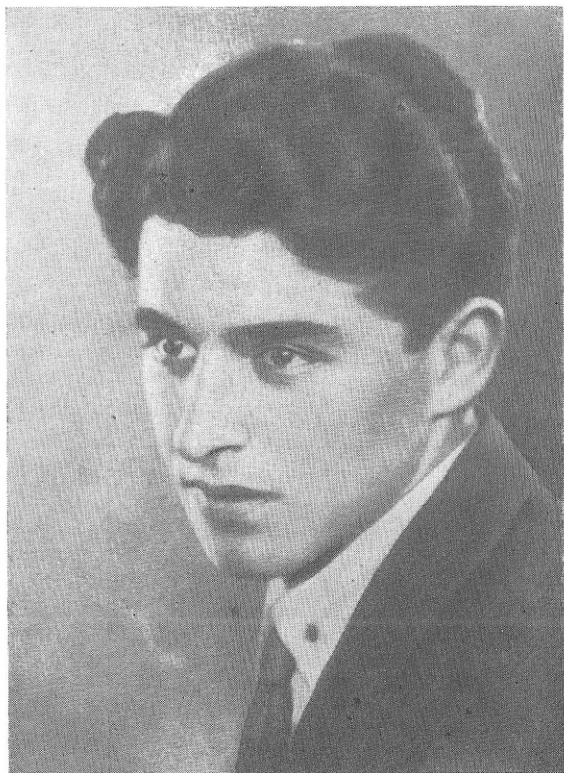
у Дмитро
Сеиурний

НАША

МОЛОДІСТЬ

ЦВІТЕ

Дмитро Черурний

НАША
МОЛОДІСТЬ
ЦВІТЕ

Поезії

НАУЧНА БІБЛІОТЕКА
Мисловий і Діла Воєни
Політехнічного Інституту

РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
КИЇВ — 1963

ПЕРЕВІРЕНО 04 СІЧ 2019

У 2

Ч.44

Збірка Дмитра Чепурного «Наша молодість цвіте»— посмертне видання кращих творів передчасно загиблого поета, талант якого розцвів у 20—30 роки.

Збірка має вступну статтю поета Миколи Шеремета.

Упорядкування Ф. Кириченка

ДМИТРО ЧЕПУРНИЙ

Поезія кожного народу твориться великими і меншими талантами. Та складається судьба в декого з поетів так, що в силу різних умов, обривається пісня розпочата змолоду і можна тільки жалкувати, скільки б цінного дав поет, коли б він розвивався, мужнів з роками.

До таких поетів належить Дмитро Іванович Чепурний — співець молодого комсомольського племені другої половини 20-х і початку 30-х років.

Це був період бурхливого розвитку радянської поезії, який дав сучасній літературі чимало славних імен. Через робітфаки і вузи, через армію і комсомол — йшла молодь в письменство. Робітники і незаможні селяни устами своїх синів радісно свідчили перемогу над старим світом, стверджували соціалістичний шлях розвитку країни.

Дмитро Чепурний народився 12 жовтня 1908 року в Броварах на Київщині в сім'ї бідного заробітчанина. Батько до революції дні та ночі плів віжки багатіям. Мати — хатня господарка. Були в поета ще два брати і три сестри.

Дмитро Чепурний закінчив семирічку в 1926 році, а пізніше здобув вищу освіту в педагогічному інституті.

Злиденне дитинство, соціальні контрасти вразили душу молодого поета і, ставши свідомим громадянином, активним комсомольцем, він знайшов гострі, дошкульні слова проти куркуля:

Досить!
Чуєте, дядьку, досить
Батько мій спину на вас ламав,
Ви були в хромових,
 батько мій босий,
А надворі — зима...

Перед очима хлопця радісно жевріє світанок нової соціалістичної епохи. Його поетичну увагу привертає перший трактор на комунівській землі, і він захоплено гукає до нього: «Здрастуй, браток!». Поет оспівує червону хустину комсомолки, молодіжний карнавал з піснями і смолоскипами, новий клуб, осяяний електрикою, куди потяглась молодь, покинувши вечорниці, розрив з церквою.

В незрілих, але щирих віршах Д. Чепурний славить індустриальне місто і оновлене село, дружбу, змичку, а не ворогування між ними, перші комунівські лани, розпочате будівництво Дніпрельстану.

Його вірші друкують молодіжні часописи «Молодий більшовик» і «Комсомолец України», журнали «Глобус», «Життя і революція».

Дехто з старших письменників того часу не розумів і здивовано знизував плечима, коли йому називали комсомольську поезію, мовляв, такої не може бути. А така поезія в ті роки народжувалась і переможно заявляла про себе новими піснями, новими мотивами, що їх несла передова молодь.

ЦК комсомолу допоміг молодим поетам і прозаїкам організуватись в літературну спілку «Молодняк», що

відіграла велику роль в письменницькому житті Радянської України.

— Я пам'ятаю, як в один з осінніх вечорів 1927 року на чергове засідання «Молодняка» в Київ прибув невеличкий чорнобривий хлопець з ніжними синіми очима і несміливо попросив дозволу прочитати свій вірш.

Дзвінким голосом читав юнак про романтику буднів після непівського періоду, про відповідальність сучасників перед комуністичним майбутнім і картав тих, хто стоїть осторонь від революційної перебудови суспільства, хто художнє слово не зв'язує найтісніше з життям.

Діти вам пожбурлять сміло
Гострі струмені доган,—
Що держати ви не вміли
Ні перо, ані наган.

Критик Борис Коваленко, який так багато зробив для молоді літератури, тоді теж молодий, жадібно потягся за віршем.

Тепло зустріли нового поета присутні молодняківці Л. Смілянський, А. Шиян, С. Воскрекасенко, М. Шпак О. Влизько, М. Скуба, Г. Саченко.

Прочитаний вірш Д. Чепурного був саме на часі. Він імпував нашому молодечому оптимізму в ті роки, коли одгриміла громадянська війна, прийшов хмурий неп, і дехто загубив революційну перспективу, розгубився.

Було модним в ті дні журно співати про все і називатись мінористами. Адже поет Д. Фальківський тоді писав: «Ех, і вдарило кляте життя, тільки струни на серці — дзень, дзень! Хоч і хтів би мажором утятъ,— дійсність чортова, чорна, як тїнь...»

Поезія молодняківців на своєму прапері проголосила боротьбу за високе радянське мистецтво, за тісний зв'язок з життям і своїм обов'язком вважала — актив-

но допомагати партії перетворювати в дійсність великі плани соціалізму.

Нас захоплювала трудова романтика перших років колективізації і індустріалізації, пафос будівничих буднів. Недарма Дмитро Чепурний назвав свою першу книгу віршів «Комсомольські будні». (1929 р.)

Потім у нього виходили книжки: «Земля» (1930 р.), поема «Сімнадцять» (1931.), «Фронти» (1932 р.) «Зміна йде» (1932 р.) «Зустріч весни» (1933 р.)

У цих книжках, як на сьогодні, можна знайти чимало незрілого, наївного і схематичного. Хибує техніка віршу, бо молоді поети того часу вважали, що важливо насамперед щось сказати, а вже потім — як. Безумовно, недооцінка форми эле відбивалась на якості поезії, на художності твору. Але чого не можна відняти в поетів доби першої п'ятирічки, це — гострого відчуття соціальних контрастів, святково-радісного сприймання нового, що народжувалось в труднощах і боротьбі.

Дмитро Чепурний був талановитим українським ліриком, популярним у молодих читачів, бо висловлював їхні думки, їхні надії і сподівання.

Йому була рідною задушевність великого російського поета Сергія Єсеніна. І якщо тодішня вульгарно-соціологічна критика картала поета за занепадництво і куркульство, Дмитро Чепурний признавався в любові до нього і писав в одному з віршів: «У Єсеніна ростуть берізки — і у мене вони ростуть...»

І в ті роки знаходились поети, які бундючно називали себе лівим фронтом в поезії, «Нсвою генерацією» чи «Авангардом» і завданням своїм вважали — деструкцію мистецтва. Вони культивували формалізм, трюкацтво та анархізм в літературі і були псевдоноваторами. Реалістична, життєва поезія була їм чужою.

Дмитро Чепурний, як і більшість молодняківців, не

пішли на крикливу рекламність і штукарство ліваків, очолюваних М. Семенком і Гео Шкурупієм, а тримались вірних настанов соціалістичного реалізму, писали від душі і для народу, а не для купки естетів.

І в наш час дехто з молодих поетів для оригінальності запускає ножі у сонце, тоді як подібними вправами відзначались і раніше еквілібристи пера, що землю ставили насторч чи вдавались до інших трюків, які швидко забулися...

Молодого Чепурного хвилювала героїка комсомолу і він написав поему «Сімнадцять» — про розстріл денікінцями одеських комсомолок в 1920 р.

За велінням серця поет відправився на шахти Донбасу і працював там в бригаді по ліквідації прориву, писав лозунги, вірші, які мобілізували молодь на героїчний труд.

У багатьох шахтах висіли плакати, написані на слова поета:

Вугіль — це хліб Донбасу,
Вугіль — це дужа кров.—
Щоб наша країна не гасла
Й робила нестримний крок.

У 1932 році Дмитра Чепурного можна було зустріти на шахтах і заводах Кузнецького басейну, відкіля привів він новий цикл віршів. Звичайно, на сьогоднішній день чимало з написаного ним застаріло і не витримує вимог як в змісті, так і в техніці, але кращі рядки його продовжують жити, як свідчення кипучої енергії тодішнього молодого покоління в боротьбі за соціалізм.

На варті ми кожду мить,—
З фронту й на фронт знову.
Учора були — солдати війни,
Сьогодні — солдати будови.
...Будуй життя! Працєю невтомно,—
Для відпочинку буде час!

Писав поет вірші і для дітей, робив переклади з братніх літератур, зокрема чимало переклав з білоруської мови.

Сповнений нових творчих задумів, щирий і відданий кожною клітиною партії і комсомолу, Дмитро Іванович Чепурний у 1937 році став жертвою безпідставних репресій.

Будучи важко хворим він помер 2 червня 1944 року, не проживши і чотирьох десятків літ.

Обірвалась недоспівана пісня, зникло ім'я поета з газет і журналів, де він був частим гостем і його любила молодь, бо він був її співцем, жив її думами і устремліннями.

Шануючи імена поетів теперішнього часу, ми з неменшою повагою ставимось до літераторів, які на світанку соціалістичної доби проторювали шлях в майбутнє, до комунізму.

Микола Шермет.

З РАНИХ ПОЕЗІЙ

* * *

Я їду в вагоні, дивлюся у поле:
Колеса ритмічно тук-тук.
Над цими мостами рвались набої
І я колись бився отут.
Чимало мерцями ми ворогів клали
І наших чимало лягло.
Вояки за волю радо вмирили
Без скарги, без муки, без сльоз.
Потяг пробіг... Бачу вже місто...
Я очі заплющив, сиджу мов у сні:
— Не раз ще знайоме стріну я місце
Там, де останні будуть бої.

1926

ТРАВНЕВЕ

Зоряно-багряний
Пробудився день.
І на площі зрання
Гомоном гуде.

На трибуні люди,
Ливнем ллється лун:
— Зараз мітинг буде,
Граний регіт струн.

Розпустивши коси
У сльотавій млі,
Біга сонце босе
Стрибом по землі.

Гасла тне оратор...
Ллється спів пісень...
— Сьогодні наше свято,
Травня перший день!

Бровари, 1927

* * *

Синє небо
Зорить зорями.
А туман в долину сповз.
Світлорими
 узорами
Запушив вікно мороз.

Усе снігом
 скрізь занесено,
Місяць сяйвом золотить.
В комсомолії
Нам весело —
Лунко спів пісень
 дзвенить...

1927

РОБІТНИЦЯ

Прогули заводи лунко,
Сонце пурхнуло за дах.
Із роботи йде заулком
Робітниця молода.
Юнь цвіте її в роботі,
Не тому, щоб тінню мліть.
На вокзалі свиснув потяг
І поплив у чорній млі.
Дні ідуть такі веселі,
Серце в праці радо мре.
Тихо вітер каруселить
Над горючим ліхтарем.
Десь село, степи і трави,
І думок на серце рій.
Плине місяць золотавий
І цілує димарі.

1927.

ТРАВЕНЬ

Не вилить радість із грудей,
О ні, не вилити ніколи,—
Коли колонно ми ідем
І цвіт знамен горить навколо.

Не я співаю. Ні, не я,
Співає серце срібним тоном.
А кроки рубчато дзвенять,
Пливуть у даль
і в далях тонуть.

Травневим шумом голосним
Ущерть наповнилися груди.
І перед нами шлях ясний,—
Не замете його вже студень.

І досі в думках не згаса,
І досі чується той гамір,—
Ми май стрічали по лісах,
А нас стрічали багогами...

Та серце думі:

— Все забудь!

То іспит був, щоб сталим стати.

Ти чуєш слово із трибун,

Гаряче слово:

— Слава святу!

Не вилить радість із грудей,

О ні, не вилити ніколи,—

Коли колонно ми ідем

І цвіт знамен горить навколо.

1928

ЗУСТРІЧ ЛЕНІНА

(уривок з роману «В. І. Ленін»)

Мла оповила Фінляндський вокзал,
Вітер весняний обличчя лизав.
Шуми ковтає озоряна ніч.
— Скоро прибуде. Приїде Ілліч.—
З натовпу хтось до перону спішить.
— Легше, товариш, дитя придушив.
— Згасла цигарка. Дай прикурить.
— Серце в чеканні. Серце горить.
— Треба на ворога вилити гнів.—
В'ються знамена і сяють огні.
— Боем нам треба, силою тре...
— Меншовиків і есерів зітрем.
Натовп як хвиля, як ревна ріка.
Ріже повітря музика дзвінка.
Їде вже, їде. Ось панцирник.
Миттю затихли розмови і крик.
Леніна слово — це іскри, огонь.
Миттю в прожекторах постать його.
— Платити за муки,
Платити пора.

До бою — і станемо рівні.
У відповідь тисячі звуків: Ура!!!
Бахнуло пострілом гримним.
Серце викрешує радість і гнів.
В'ються знамена і сяють вогні.

1928

87368

* * *

— Друзі!

— Друзі!

Хто до гурту?

В будні силу молоду?

Хто кохає грози бунту?

Мовчите?

Я сам іду.

Із боїв прийду у ранах

І жаданий

стріну день.

Я не з тих, що у туманах

На коліна упаде.

Наші дні ідуть до зросту,

До будови і краси.

Але вам

цього не простять

Ані внук,

ні брат,

ні син.

Діти вам пожбурять

сміло

Гострі
струмені
доган,—
Що держати
ви не вміли
Ні перо,
ані наган.

1928

* * *

Я іду ланами
У село.
Вітер ураганить
Весело.
Не ляклива осінь
Буде нам,—
Бо жита колосять
Тут і там.
Буйність працю просить
Без хотінь...
Сонце чеше коси
Золоті.
Ой дударять в полі
Дударі...
Серце комсомолить
Думок рій.

1929

ЗНОВУ ІДУ У ТИХЕ СЕЛО

Вже розтанули білі сніги
І водою струмкують із гір.
Квітне сонцем блакитна теплінь,
М'ні робити ніколи не лінь.
Знову їду у тихе село
Й моє серце ясніш розцвіло.
Там пролинула юна буянь
У огненно-бурунних боях...
Линьте, линьте міські голоси,
Понесу вас далеко у синь.
Розповім я селянам про вас,
Про новітній індустрії час.
Вже завмерло ридання і гнів,
Лише сяють златаві огні.
І вливають у серце снагу.
...Вже на станції поїзд прогув.
Мое серце, ти радощі пий,
Бо зустріну село і степи.

1929, Харків

ВЕСНА

I

Вже тане сніг
і сонце плине д'горі,
Чорніє шлях,
ясніє далина.
Старі діди
стурбовано говорять:
— Які жита
запіють пісню нам?
— Які вітри
подують до схід сонця?
— Позбутись як селянської біди?
На зборах нам
казали комсомольці,
Що заметем
старечії сліди.
Вже вістуні —
і журавлі, і гуси
Летять у млі
і голосно кричать.

І піднялись угору
сиві вуси,
Пробігла радість
у старих очах.

II

Дігвòрі що?
...Для них пісні і крики,
Вони собі
майструють кораблі,
Бо скоро, скоро
зашумують ріки
І попливуть
по змореній землі.

III

У шиби сонце
з неба сіє списи...
Життя села
вирішує актив:
— Таке-то поле
засадити лісом...
— А та земля
підє під колектив...
Слова, слова!
Вони в ріку не кануть,
Їх не зітре
і ранкова роса.
І резолюцію,
давно чекану,
Марко-юнак,
радіючи писав.

Вже час настав
 усе старе рознести,
Пора змести
 і скаргу, і болінь.
Закомсомолити
 шумливу весну,
Щоб загули
 машини по землі.

1929

З КНИГИ
«КОМСОМОЛЬСЬКІ БУДНІ»

КОЛИ СКОРЯЛИСЬ ДНІ МЕЧУ

Коли скорялись дні мечу,
Ясніли зорі у туманах,—
Я зміг тоді уже відчуть
Рядки Блакитного-Еллана.
Я знаю, знаю, що доба
Вже не зітре залізні тони.
Його слова — це боротьба,
Долали кожного утому.
Обняти вир хотів Еллан,
Але життя людське мінливе,—
В роботі спалює тіла
І кида їх у денні зливи.
По селах, виселкам, містам
Нові Еллани заспівають,
Його пісні про дні повстань
Закінчать буднями і маєм.

Земля рясніє Чумаками...

В. Еллан

ЗЕМЛЯ

Б. Коваленкові

І

Виходили в поле,
 молилися богу,—
Та жито вродило
 мізерне і вбоге.
Виходили в поле
 і плакали тужно,—
А жито посохле
 крутилося вужем.
Находила осінь,
 та нічого жати.
Дівчата забули
 і пісню, і жарти.
Находила осінь
 холодна, сувора.
Кричав над оселями
 вітер та ворон.
Плакали діти
 і плакала мати.

Ходила голота
 роботи шукати.
Плакала мати,
 не стримати жалю:
Знову земля
 не дала урожаю!

II

За шмат землі і за межу
Ішов отець на сина.
Щодня над нею чорна жур
Із вітром голосила.

За шмат землі, за чорний шмат,
Ішли у бій народи.
І цілував її солдат...
...І так було від роду.

Шумів покручений полин,
Шумів полин на полі.
А навкруги огнем цвіли
Зневіра,
 сум
 і болі.

III

Скида земля стару іржу
І буйно квітне маєм.
Життя змело стару межу,
І тин дядьки рубають.

А землю, чорну та німу
Розорюють машини.
Багато смуг,
 новітніх смуг,
Машини вже пошили!
Усе минуло.
 Відбулось...
(Старе навек лишили).
Земля чекала:
— Прийде хтось.
І от прийшли машини!
Куди не йди,
 куди не глянь,—
Зійшлись усі дороги.
Сміється сонячно земля —
Над нею перемога!

ДОДОМУ

Сіло сонце за лісами синіми,
Догорів у чорну сутінь день.
З моря віє вітер парусиновий,
На поля пісні свої кладе.
Ти ідеш сама житами спілими,
Ти ідеш вечеряти в село.
Стеле місяць золотаві килими
І пливе золоченим крилом.
Серце вкутане сумними думами,
Що так марно сплив дитячий час,
Бо старі батьки тоді не думали,
Щоб до школи посилать дівча.
Від сусідів ти багато слухала
Все лайливих та брудних розмов,—
Що спізналась із новими рухами
І пішла сама у комсомол.
Що було, то бурею занесено,
Поросли вже трави на межі.
І тепер так радісно і весело
У нових буденних шумах жить.
Ти ідеш сама житами спілими,
Ти ідеш вечеряти в село.
Стеле місяць золотаві килими
І пливе золоченим крилом.

НАД КОЛИСКОЮ

Схилилась вона над колискою,
Тихо дитя колиса.
Місяць у шиби бризкає,
Шепче за вікнами сад.
Милий поїхав до армії,
Кинув її тут саму,—
Серце без нього затьмарене,
Та мрії розгонять сум.
Думи про весну золочену,
Думи про перший цвіт,—
Ще ж бо любов незтолочена
Юно-зелених літ.
Пише — відслужує військо,
Скоро приїде назад.

.
Місяць у шиби бризкає,
Шепче за вікнами сад.

НА ЖНИВАХ

Коля завжди вожатий,—
— Хлопці, вже сонця знак!
— Дівчино, підем з нами
Жито у поле жать.
(Батько в могилі...
...І мати там).

Знаєм твоє ми горе.
Сьогодні ідем у поле,
Скосим твої жита.
Радощів повно... повно,
Краще гуртом, ніж сам.
Хлопці ідуть із косами,
Ганька іде з серпом.

.
Падає жита жмут.
(Гей, ти рука махай!)
В Колі маленький жур:
— Ганю, ти мене кохаєш?
— Хай опісля скажу...

* * *

У розгулі п'яна хуга,
Плаче і гуде,
За горою у яругах,
Умирає день.
Понад полем хмари звисли,
Хмари, як ріка.
Вигляда дівча із лісу
Батька лісника.
Думи всі уже розбиті,
Їм нема межі,—
Може вбили десь бандити,
Неживий лежить?
Плинуть долами на лижвах
Буруни-вітри.
А метелиця все сніжить,
Сніжить і вихрить.

ТОВАРИШ ЛЕНІН!

- Ленін!
Товариш Ленін! —
Їсти...
О, їсти нам!..
— Голод до бруку клеїть...
— Змучила нас війна.
— Товариш Ленін,
чия вина?
— Дядю!
(це хлопчик у латах).—
Сьогодні нічого не їв.
Чи скоро повернеться тато
з боїв?
— Ленін!
Товариш Ленін,
Як там у вас Це-Ка?
— Мужа убили на Лені,
Син у більшовиках.
.
Слово —
і легше стане

Слова —
такі прості.
Відповідь є устами,
відповідь є в листі.

1928

* * *

В зелені квіти і сад,
Золотом сяють росини.
Вітер у кучерях синіх
Віти іде колисать.
Відблиски сонця з ріки,
Небо цвіте в позолоті.
Співи хтось ле на роботі
В струми веселі, дзвінкі.
Пісня у шумах весни,
Радістю серце зоґріте.
Хочеться жить, не згоріти,
Дихати сонцем ясним.

ІНВАЛІД

Я друга згадав, інваліда,
Що змалку коривсь біді.
Тоді: —
Він того не відав,
Що ногу віддасть війні.
Надворі сльозилась мряка,
І вітер літав... літав...
Здається поранений плакав?
Та ні...
То так.
А потім я жив у місті,
Нові вже лунали пісні,
Про друга не мав я вісті
І навіть не бачив у сні.
Весна промахнула крилом,
Теплінь розіллялась навколо,
Прибув у село, —
І пішов на комунівське поле.
Хмари пливуть голубі,
Вплігається дерево в листя.
Стою —
І не вірю собі —

Невже інвалід машиністом?
Так. Це він. І він буде орати,
Він живий і працює тут.
А хлопчик:
— Чуєте, тату,
Сяду і я на «ту-ту»!
Трактор стає на диби,
Тишу сонливу збудив.
На верх виринають скиби,
Стелиться полем дим.

РОЗЛУКА МОРЯКА

Над морем ранок золотий,
Із неба сонце сіє трози.
Шумливо бігають матроси:
— Прощай касарня і брати!
За нами вітер полетить,
І море тужно заголосить.
Хлюпоче в гавані вода...
На білім березі, де роси,
Рида дівчина молода.

Вона припала до плеча
І від матроса не відходить.
Вже корабля чекають води,
І якорі виймати час.
Напнуто парус. Хвилі мчать
І закружлялись хороводом.
До берегів знялась рука,
І хтось на палубі заводить
Сумну «Розлуку моряка».

СПІЗНИВСЬ

Балада

— Скнути не буду... Іду...
Друзі чекають в саду...
— Сину, ти нас не рань,
Матір твоя вмира.
Смерть уже серце ссе,
Шле до нових осель.
Він мов не чує. Йде.
Згас за порогом день.
В хаті і плач, і писк.
В полі військовий блиск.
— Хлопче, вже нені ма...
Як же сестра сама?
Чуєш?.. Іди простись!..
(Він же рушницю стис).
— Хлопці! — гукнув в саду,
Я вже до бою йду!
Тиша німа... німа...
(Друзів уже нема)
З поля труйливий дим...
«В хату чого ходив?»
Друзі уже в бою,

Голову б знять мою!»

.

Дужче рушницю стис...

В груди ворожий кріс.

З КНИГИ «ЗЕМЛЯ»

ЛЕНІНГРАД

Стоїть палац минулої держави,
в повітря вп'явшись ніби мур.
Для всіх царів орел не ржавів,
бо холуї в руках держали
для тих, хто жив свій вік похмуро,
чотиристінчату тюрму.

Палац величної краси
дививсь замріяно у синь,
І під бурхливий танців клекіт
чекав з країн своїх далеких
нову і свіжу данину.
...А через синяву Неву,
через бар'єри і вали —
фортеця смерті...

У сльозах,

туди закованих вели,
І не виводили назад.

Обличчям тиснулись до ґрат,—
було так боляче і журно.
Лише розмірено куранти
мінорно били у бажур...
Із bastionу грім гармати
розносив вісті кожен день,—
про те, що в'язень впав від ката,
а другий вже на зміну йде.

На равеліні
кров
братів
така ясна, як промінь сонця.
Встають у петлях, ніби тіні,
бліді народовольці.
То цар досяг свого хотіння,
то цар знайшов для себе вихід,
аби спинити помсти хід...

Санкт-Петербург заплямували
за ненажерливе життя...
Та вже герби лежать в підвалах,
І зблід в музеї жовтий стяг!

Робітники пішли за волю,
щоб не скорятися біді.
Стоїть, як велич, гордо, Смольний,
новітній свідок всіх подій...

.

О Ленінградє,
ти вируй
новим життям буденним,—
бо мільйони дужих рук
зробили день.

* * *

Миколі Шереметові

Ідуть нестримно дні з-за грані,
без ланцюгів і ржавих ґрат,
дають наказ —

кому вмирать,

для кого день,

для кого ранок.

— Навіщо склав рядки з заліза

І у символіку заліз?

Та ні! —

життя вирує грізно,

Ростуть нові будови скрізь...

Та ні! —

Годинник на стіні

ударив боєм —

сім.

Прогув гудок;

виходять всі

з заводу дружною юрбою...

Товариш Ток в кімнаті сам,

щось вираховує і пише.

А за вікном лягає тиша,
окутує квартали, сад.
Вже пізній час. Усюди сон.
На стінах відблиски вощаті.
А Ток складає коліщата,—
він теж маленький Едісон.

Вже вістуні і журавлі, і гуси,
летять у млі і голосно кричать.
Діди підкручують сріблясті вуса,
пробігла радість у старих очах.
Сміється сонце й небо лисе.
В селі «Життя» вирішує актив:
«Таке то поле засадити лісом,
а та земля піде під колектив»

.
Життя! Життя!—
Воно величне стане,
вже не піде, крокуючи, назад,—
«бо зашумують Дніпрельстани
І зацвіте Комуни сад».

З ГОРИ

З гори я бачу ліс і луки,
біляві села і Дніпро.
Недавно тут лилася кров,
І кулемет нестримно стукав.
Та вже тепер країни крок
Переступив одвічну муку.

Внизу Дніпро цвіте огнисто
І хвилі шле в далекий плав.
Підходить важко пароплав,
І залунав могутнім свистом.
Багато радощів, тепла
приніс сюди на людну пристань.

Здіймає вгору руки Київ,
(О, не скорився він боям).
У долині лягли поля
І золотий прослали килим.
Країно скровлена моя,
тебе ніхто уже не схилить!

БІЛОРУСЬ

I

На чорноземи трави впали
На чорноземах болота.
О, Білорусь, твої літа,
шумують піснею Купали.
Шумують піснею у полі,
у синім лісі і селі.
А дні новітні на землі
стирають сум, одчай і болі.

II

На карнавал прямують діти,
бринять розмови і пісні.
Скажіть —
ну, як же не радіти
у день замріяно-ясний?
Вже ранок голови голубить
І киди усміхи земля.
І на майдані біля клубу
селяни з виселку стоять.

III

Хоч і шумлять старі тополі,
та вже гниє на межах тин,
по всіх краях, де подих волі,
мені різниці не знайти.

Лиш тут одна,
одна різниця,—
у нас на «О»,
у них на «А».

О, Білорусь, ти білолиця,
не пропадуть твої слова!
Твої слова жили в омані,
вони прийшли із сивини.
Тепера нікого винить,
бо вже ніхто не отаманить.

IV

Сидять селяни тихо, тихо,
веде гутірку агроном.
Сьогодні я сюди приїхав,
та ніби вже живу давно.

V

Ще вйоску роси не скупали —
та вже над полем спів літа.
На чорноземи трави впали,
на чорноземах болота.

БРАТОВІ

Буденні дні невпинно плинуть,
тобі далека буде путь.
І на путі ні на хвилину
моїх бо слів ти не забудь.

Ти не згаси у юнім серці
вогонь, що струмами зацвів,—
хай грізним виром розіллється
і спалить всюди сіру цвіль.
І будь як я —
завжди без втоми
(шукай у морі берегів)
Хоч вже й розбиті перепони,
та будуть ще: зима... сніги...

І коли будеш в шумах бою
Із дужим серцем умирать,—
Тоді, зустрівшись з тобою,
скажу тобі —
що ти мій брат!

МАШИНУ ВЕЗУТЬ

Кинуло сонце пилом
променів жмут.
Вийшли селяни в степи
І очі у кожного жмуряться.
О степи, ви широкі, широкі,—
це ж уперше нема тут меж.
Як тепер?

...А ті роки
тліло жито у літніх пожежах.
І кружлялися думи у спеках,
не було аніяк ладу...
Із півдня далекого
вітер подув.
Біля сонця вгорі фейерверки
променисто цвітуть і цвітуть.
— Це і ти, піонерко,
Із нами тут?
Хоч маленька, та з чулим серцем,
знає горе своїх селян.
Ой палило, палило сонце,
каменіла земля!
Ну, а потім дощі і зливи,

не всміхнувсь урожаєм лан.

— Батько був злий.

А мати...

Мати сумна була.

— А тепер?

— А тепер побачимо —
може і будем снопи возить.

Вже мати не плаче

І батько не злий.

Він казав —

хай же радість повисне

І зітре із лиця сльозу.

.

Славте, славте

цю весну піснею —

вже машину везуть!

З ПОЕМИ «ШАХТАРІ»

Дим — ніби чорні смуги,
А поїзд летить і летить,
Туди — де Донбас і вугіль,
Туди — де в землі брати.
Це їдуть новітні робочі
Із шумних кварталів і сел.
І кожен без ляку, охоче
Кайло в забій понесе.

* * *

Вугіль —
це хліб Донбасу,
Вугіль —
це дужа кров,—
Щоб наша країна не гасла
Й робила нестримний крок.
Багато потрібно сили,
Та силу
лиш ми принесем.
— Слово належить Косилові
Від КСМ.

Стукають кайла у такт,
Падає вугіль із пилом.

— Сьогодні —

працюєм не так,

Більше удвічі зробили.

Хата

для кожного — штреки.

Штреки у чорнім снігу,—

Бо люблять невпинний клекіт

І вагонеток гул.

Лампа стоїть біля ніг,

(Лампа

бліда на вроду).

— Тут камінь твердий заліг,

Тяжко рубати породу.

— Та дужче ударимо боем,

(Кайло,— це друг шахтаря).

Ширшають темні забої,

А очі огнями горять.

I

З-під землі:

«На-гора!

На-гора!»

Надокучили в шахті забої.

І виходили хлопці юрбою,

а за виселком день догорав.

«Не живе шахтьор на світі,

з ночі в ніч не йде із кліті»...

І пісня, як осінь квола,

упала далеко в степу.

— Нічого,—

сказав Микола,—

така вже шахтарська путь,—
що в землю літаєм кулею,
там сонце життя не яснить.
...Сьогодні за виселком гулі.

Дівчата,
музика,
пісні.

Будем гуляти, будем.
Братці, чого сумні?
Хай під удари в бубон
здіймуться сотні ніг.
Хай затанцюють гори,
хай задимить туман...
«Ех, ма, моя ма...
Зосталася я сама,—
шахтаря мого нема».

До гурту підходить Іван —
шахтарка-мара,
згорблені плечі.
— Хлопці, іти пора,
сьогодні у клубі вечір.
Годі, Миколо, дуріти,
час уже стати борцем.
Ніби на кожного вітер
подув у лице.
— Не кидай, Іване, Кольки,
бо цим доведеш до гріха.
Я знаю,
це ти за Ольку...

А хлопці:
— Ха-ха!
— Диви, завелись комсомольці!
— Затихни,—
озвавсь Мартин...
Межувалися хлопці
на два гурти.
Іван же дививсь у вічі
І слухав Миколину річ.
А потім:
— Справа погана.
(І більше не стало слів).
Частина пішла за Йваном,
а решту Микола повів.

II

Вугіль —
це хліб Донбасу,
Вугіль —
це дужа кров,—
щоб наша країна не гасла
й робила нестримний крок.
Збільшити треба працю,
Її вимага наш час.
Цифри:

7

i

— 17

кружляли в очах.
Багато ще треба сили,
Та силу лиш ми принесем!
Слово належить Косилові
від Ка-ес-ем!

Промова Івана Косила:

«Шахта —

це наш центр,

Спритність в роботі —

це крок.

Власне,

я хтів не про це,

а про...

(Іван від промови горів,

але стояв стримано і чемно).

Багато ще є нікчемних
у нас шахтарів.

Кволо працюють, кволо
в шахті і біля машин.

Ось хоч би взяти Миколу

І його товаришів.

Хоч він і штейгер, та що з того?

Ого!

Щоб більше часу не гаять

І не «плавати на росі»,

скажу усім,—

хто з нами піде на змагання?

Наша дільниця

на вас чека».

В шахтарів запалали лиця

І здригнулась шахтарська рука.

Тиша...

І... вмить:

— Ми!

Збори багаті на теми,

І справ гора.

Дивиться у вікна темінь,

темінь немов мара.

III

— Ось і горілку принесли!
Граї, Петре, туш.
Молодь гуляє весело,
молоді десять душ.
Дехто співає кволо,
дехто лежить.
— Пийте,—
гукнув Микола,
а я розповім про «жисть».

Автобіографія

«В батька поля... сади,
Голод його не лякав.
Я до ріки ходив,
біля ріки блукав.
Це ще було за царів,
а потім...
усе погоріло...
Та знову є хата і сїни,—
бо батько життя не міняв.
...Хлопці на мене усі:
«Куркуленя».
Робота... городи, поля...
Я підростав... а потім
бачу, це «жисть» не моя,
І вирушив прудко до потягу.
Що ж, коли воля гонить.
Бачите, час не для нас,
Отже, вагони, вагони
І... Донбас.

— Пий, хлопці, пий!

Нам не площати!

Пий,

за степи

І за шахти».

Похилилась на гармошку голова.

Полетіли аж до річки слова.

Їх ковтає невгамонна ріка.

Хлопці вдарили об землю гопака.

Микола:

Олько, скажи,

бо серце, як листя, в'яне.

Я знаю —

Іван із тобою жив,

І ти любила Івана.

Олька:

Любила, казала ж не раз,

про це навіть знають люди,

Тепер ми з тобою. Гарзд?

З тобою вмирати будем.

Ходила з Іваном до клубу,

ходили разом на човен.

Але вір, мій любий,

а з ним

нічого.

Він же сухий такий,

йому пропадати тут.

Чув —

кахикає,

а хоче у Гірінститут.

Грузне в даремну роботу.
Робота що? —
Обливаються потом
схудалі щоки.

* * *

Місяць, немов вожатий,
ходить угорі.
Співають «тоску» дівчата,
підтягують шахтарі.
Заснув гармоніст під кленом,
на груди лягла голова.
— Чого ти, Олено,
ніби трава?
Завтра неділя —
спати вдень.
— Чи вітер повіяв?
Чи хто іде?
Хлопці стали колом...
Іван у знемозі.
— Зайшов я до вас по дорозі.
— Знаєм! —
озвавсь Микола.
Прийшов, щоб на бога взять.
Напевне брехав на зборах.
П'яний з гурту:
— Я тобі ні теща, ні зять,
Я тобі і не ворог.
Та бачу, що ти запанів,
не хочеш із нами гуляти.
Олька (до Івана):
— Ліпше до хати іди.
На тебе чекає мати...

Затремтіло Іванове тіло,
Це люди чи туман?
Крикнути хотілось,
та слів нема.
З ними хороша Олька,
Олька пішла назад,
З неї була б комсомолка...
З неї...
Та що казати!

IV

Хмари і хмари. Сонця нема.
Вітер, мов пес, голосить.
Бродить по вулицях осінь
І сіє туман.
«Скоро повалиться хата,
За хатою пада тин,
Я вже стара (це мати)—
а ти...
Ти молода... І жити б...
Жаль мені тебе, жаль.
В нас нема жита,
нічого жати.
Завжди горюєм обое,
швидко зима.
Батька давно нема.
Що ж, зосталась удовою.
Плачу удень і вночі».
Хвалиться мати бідою,
а Олька мовчить,
За вікнами гасне день.
— Де ж це Микола?
Чом не йде?

.
По осінньому шумує сад,
І листя летить до загати.
Бродить Микола сам,
бо хлопці пішли до театру.
Розум окутує туга,
І ніби обличчя в росі.
Нема ані жодного друга,
з Іваном усі.
Очі зробились гострі;
(ось хата і батько старий).
Минуле не згасло, горить,
минуле прохає помсти.

* * *

— Сцену зробили вокзалом.

— Поїзд впаде на ходу.

Голоси в залі.

Гудуть.

— Що ж він везе там?

— Вагони.— Шість.

— Тихше, товариші,

буде жива газета!

Затихли всі шуми умить,
лиш мряка стукоче у шиби.

— Зараз покажемо ми
нашу роботу і хиби.

На сцені:

Вагони...

Гуркіт і гомін.

Потім:

куди не поглянь —
поля і поля,

А по полю крокують паради...
— Гади! —
Крикнув Микола з гурту
— Тихше! — сказав Іван:
тобі тут не бути,
місця для тебе нема.

О л ь к а (тихо)

«Знаю, що бути біді,
бачу, що буде погано,
Краще, Миколо, ходім
на ганок».
Вийшли. Надворі тиша,
скніє у марах ночі.
— Миколо, з тобою я більше
не хочу...
Ці слова, немов гроза...
— Олько, навіщо казати?..
...Батько прислав листа,
«Ідь,— пише,— сину, додому.
Знову там поле і став,
там-бо забудемо втому».

Думи купались у муках.
Для дум не знайти межі.
«Ідем? — І стиснув руку.—
Ідем? Кажи!»

V

Стукають кайла у такт.
Падає вугіль із пилом.
Сьогодні працюєм не так,—
більше удвічі зробили.

— Дужче удармо боем,
вистачить сил.
Батько працює в забої,
в забої працює і син.
Хлопці на Івана говорять:
— Вдався у батька свого.
Сила зруйнує гори,
сила — вогонь.
Хата —

для кожного штреки
(штреки у чорнім снігу),—
бо люблять невпинний клекіт
І вагонеток гул.
У кожного серце горить,
бо там

на землі, на горі,
гучно гудуть поїзди.
Везуть із Донбасу вугіль,
за сотні і тисячі верст.
А сонце, мов перстень,
кидає смуги.

Само ж неупинно пливе...

— Хлопці, на «верх»...

— Пора!

— На-гора!

В коритазрі ні звуку... тиша...
В коритазрі не чути «Гриця».
Тільки постать чиясь поспіша
до Іванової дільниці.
Кайлом збиває «лати»
Дві... три.
Стукіт у вуха.
І раптом

З КНИГИ «ФРОНТ»

НА КАМІНЬ КАМІНЬ

Хто йде з життям —
живе не марно,
Його життя —
для боротьби.
І от
працюємо ударно,
Роботу вміємо любити.
Ще до зорі,
Із позаранку
Ми намічаємо свій рейд.
Минаєм верстви,
полустанки,
І все вперед!
І все вперед!
І наші темпи
є вже свідки,
Що час даремно не летить,—

Бо вже кінчаєм —
п'ятилітку,
Перемагаємо світи.
Усю снагу
І велич-силу
Несем,
несем
для наших днів.
Вже води —
землю оросили,
На чорну ніч —
грядуть огні!
Кладемо,
кладемо
на камінь
камінь,
І клекіт
в бурю вироста...
...Своїми
власними руками
Будуємо
фабрики...
міста!
Кипить робота
швидко,
вдарно,
Роботу вміємо любити.
Хто йде з життям —
живе не марно,
Його життя —
для боротьби.

ЛИВАРНИЙ ЦЕХ

Вгорі
з-за даху
птахом сходить
Холодний
місяць-головань.
В цей час
до велетня заводу
Прийшла бригада
№ 2.
Піднявши
руку бригадир,—
— Товариші —
гукнув до гурту.—
Щоб за «хвостами»
не ходить,
Потрібно
повернути
круто.
І пам'ятати
мусим це,—
Щоб наш завод
не мав застою,

У серці
радість невимовна.
Ентузіазм
і ввесь порив.
Не вибуха
на мить,
як порох,
Порив
нескінчено
горить
У кожен час,
у кожному пору.
Затих
в ливарні
гуд вагранок,
Та швидко
знову загудуть,
Зі сходу
золотавий
ранок
Прискорює
свою ходу.
Гудок,
аж двічі монотонно,
На першу зміну,
прокричав...
...
Будуй життя!..
Працюй невтомно,—
Для відпочинку
буде час!

Квітень, 1931

НАША МОЛОДІСТЬ

Це тоді,
як стихли боemarші,
І розгул
війни
усюди стих,—
Ми прийшли
на зміну старшим,
Щоб і далі
переможно йти.
Наша молодість
не спить,
не спала,—
Більше праці,
менш розмов,
Наша школа
не пивна,
не бали,
Наша школа —
ВИШ — і Комсомол!
Не уміємо
листи
писати

Про любов
та про гнилих людей.
З юних літ
вивчаємо верстати,
Ну, а потім
до верстату йдем.
Хай щомиті
ворогові сниться
Чорний
чад
війни
на нас.
Ми ж уміємо
держати
і рушницю,
Проти газу
знаєм протигаз.
Хоч життя
лиш два десятиріччя,
Та свідомі,
чуйні
і палкі,
І як тільки
партія
покличе,
Станем струнко
в бойові полки.
Наша молодість,
як шуми маю,
Пісня тисне до стіни журбу.
Кожен з нас незміряно кохає
Дні робіт і буйну боротьбу!

НА ДОНБАС

Нотатка

Їх —
Комсомольців
100
На збори прийшли з колгоспу...
Товариш з райкому
Стоїть з листом,
Говорить так чітко
І просто:
«Ми армія буднів,
Свідомі всі —
Живем,
А не скиглим до поту».
Та замість палких
І великих слів,
Палку
І велику роботу.
Лист із райкому,
Лиш 10 слів.
Слова сповіщають тривогу —
В Донбасі прорив,

У чорній землі
Шахти чекають підмоги.
Ми віримо в себе,
Сила ж у нас.
Не кинемо міць у наругу.
...Хто добровільно...
Туди...
На Донбас —
Війною за чорний вугіль?
Горіли серця...
Далеко до мук...
Наказ,
Пропозиція
В пору,—
Бо без вагань
Ціла сотня рук
Їмуть
Піднялась
Угору.

1930

НАД ГАЗЕТОЮ

Говорить газета
Про дні звитяг,
Про димні
Щоденні будні.
І видно навскрізь
Трудівне життя —
Шахти,
Заводи
І рудні.

*

Цифри — відсотки
На сполох б'ють,—
«Шумом машин
Глуши прорив».
У творчій країні,
У творчій бою
Огнить
Більшовицький порив.
А поруч рядки
Сповіщають нас;

Учора
Й сьогодні знову
На нашу країну,
На наш Донбас,
Антирадянська змова

*

І що, як узавтра
В читальні цій,
З цієї ж газети
Почую тривогу:
— Кожен тримай
Рушницю
В руці
До бою останнього...
В ногу!

*

Ворог надходить —
(Тремтить земля),
Багато ще
Крові проллється,
Не втрачу ж я силу,—
Свідомість моя
Вища
За тіло,
За серце.

В заводі ударник...
І це ім'я
для мене
Велике

І миле,—
Щоб і на фронті
Куля моя
Не пролетіла мимо.

Київ, 1931

ОСІНЬ

Ген, на обрії,
 там гори хмар,
Їх женуть вітри в простори.
...Скільки їх —
 поетиків-бездар
Голосили про цю осінь хором.
Скніло в них
 і серце,
 й голова,
Виливали
 біль свій
 і розпуку.
Ну, кому
 потрібні їх слова,
Що кричать підбитим круком?
Ще тому,
 що догоріло літо
І завмерла
 за селом земля.
І ридає
 стоголосий вітер.

Та чомусь
 цього не бачу я.
Ось іду селом...
 — Здоров був!
(Це з товаришем зустрілись ми)—
— Ти, я бачу
 справжнім хліборобом,
І лаштуєшся
 ретельно до зими.
— Вже тепер
 працюю не один я,
Нас життя
 єднає до мети.
Ну, а в місті-бо
 працюєш ти як?
Чи одержував
 від нас листи?
Вже селяни скінчили роботу,
Цигарки запалюють...
 Ідуть.
Це ж сьогодні
 у селі субота,
Та чому ж бо
 дзвони не гудуть?
Ти диви!
 А цього я й не бачу,
Що на церкві
 Має прапорець.
— Комсомольці
 гарної удачі,—
Бо сказали —
 годі вже! Кінець!
Поступово
 день похмурий в'яне,

Над оселями
блимають ліхтарі.
Завтра я,
трудівники селяни,
Встану з вами
ранком до зорі.

1929

ЛІВАДІЯ

Над Кримом сонце
й небо лисе.
В Криму
і море, і ліси.
Стоять в задумі кипариси
І зорять
у високу синь.
Жили в Лівадії царі
Й царята другого Миколи.
Вони гадали,
що ніколи
Їх день в пожежі не згорить.
Згоріли дні...
А небо лисе.
І море те,
і ті ліси.
Стоять так само кипариси
І зорять
у високу синь.
Щоночі ходить генерал
Смертельним привидом
і тінню.

І в божевільному тремтінні
 Кричить розпачливо:
 «Ура!»
 Було багато вас таких,
 Щоб вам лизали
 руки й ноги.
 Для вас краса,
 вино
 і сміх,
 А для народу —
 піт
 і стогін.
 О царелюбе генерал,
 Не воскресиш своє минуле.
 Давно в безодню потонули
 Царева слава
 і права.
 Палаци-велетні росли,
 Мовляв —
 це гордощі країни.
 Та Жовтень
 бурею прилинув
 І кинув
 сивий світ у слинь.
 Колись холоуй
 казати звик:
 «Цей парк
 І дім не для народу».
 Тепер
 спочити трудівник
 Приїхав
 з півночі й зі сходу.

Лівадія, 1930

ВЧОРА

(уривок з поеми «Сімнадцять»)

...Місто затихло...

Спить,

Лиш вітер наносить намети.

— Прощайте!

— Нам жити мить!

І звисли сталеві багнети.

— Що, комсомолко, болить?

— Вже пісню свою одспівала?

Били...

Ой били...

Вели

На страту, туди, до підвалу.

Їх дев'ять лежало у млі.

Їх дев'ять у млі,

Кров на голові.

Кров на устах.

— Борисе,

устань!

Невже умираєш від карі?

(Це Іда кричала)

— Каті!

Та голос її затих,
Бо впала й сама від ударів.

Їх дев'ять лежало у млі,
В підвалі
на чорній
землі.

Чекай, Одесо,— вже ідуть!
— За нами, за нами, в ряди!
— Веди нас, Котовський, веди!
— Веди нас, ти наш командир,
На ворога
в бурю,
у дим!

Бігли, бігли коні,
Білий, білий сніг,
Спотикались коні,
Грузли коні в сніг,
І це не привид,
це не сон,

Що карта білих бита.
Цвіте
прапорами Херсон,
Бо ворога разбито.
Чекай, Одесо,
вже ідуть,

Ідуть,
червоні-юні.
Доволі грат,
доволі пут.

Хай буде путь Комуні...

Київ, 1930

БРАТИ

Балада

Надворі спека.
(Не шелесне лист)
Дорога до міста
Далека,—
Сто
Верст.
На обличчях виступає піт.
Курява кружляє від чобіт.
Втома...

Пити...

— Де вода?

Та ідуть вояки у рядах.

Сонце сідало за обрій.
(Десь вибухи, блиски, дим).
— Хто із вас, друзі, хоробрий?—
Мовить командир —
Хто нишком поїде до міста?
Хто зможе сховати сліди?
Хто принесе нам вісті

Із міста сюди?
Всі нерухомо стоять.

.

— Я!

— Що ти маля?..

— Вуса нехай поростуть,

Годі, маля, не пустуй.

— Іду... поїду я,

Там-бо родина моя.

Знаю дороги, сліди,

Знаю іти куди.

Мовить тоді командир:

— Ще молодий,

Та... йди.

Ні плачу,

Ні сміху

Костя не почув.

На коня —

Й поїхав.

Тільки й чув

Слова командира:

— Молодець Мундиров!

Щось груди коле...

Курява— у вічі...

Навколо —

Поле.

Навколо —

Ніч.

«Простяглась дорога

До Кривого Рога.

Тишина. Нікого,

Лише піє когут.

Знищимо ми погань,

Є в нас допомога.

Нумо, коню, трогай,
Рознеси тривогу...
Нас веде дорога
До Кривого Рога»...
Он і місто Кривий Ріг,
А над містом туман ліг,
Ще до міста три версти.
— Коню, стій!..
На чорній загаті
Похилена хата,
 А у хаті дід.
Вартовим тридцятий рік,
Він душею більшовик.
Похилилась сива голова,
І придушені лились слова:
— Білогвардійці забрали рудні,
Робітники тікають у ліси.
Не маю сил...
 Болить мені у грудях, —
Бо внук мій,
 брат твій, сукин син,
Продавсь...
 Пішов у офіцери.
Він тут у місті
 Чуєш? Тут.
Він згвалтував єврейку Церу.
Вона ж маленька... у цвіту...
Костя сидів, мовчав.
Костя сидів і слухав.
А потім:
 — Вже час,
Більше снаги і руху!
Слухай, діду,—
До свого загону не поїду.

Я сказати не можу командирю,
Що мій брат Мунди́ров
Офі́цер.
Оточив своїм військом
Всеньке місто
Кільцем.
Він ворогом став для народу,
І такому борцю
Нега́йно у нагороду —
Кулю оцю.
Їдь же, діду, до загону їдь,
Покажи червоним слід.
Розкажи їм про ворожу сховань...
Їдь же, діду, прямо по межі.
А про мене
Не кажи ні слова,
Чуєш, діду,
Не кажи.
Скинув шинель і «звізду».
— Тепер до брата піду.
Тремтів у руках наган.
Шкутильгала
 за ногою нога.
Минула ніч
І день минув,
Надвечір клич
Порвав струну:
— Впав офі́цер!
Закривавлене в нього лице!
І слова гули,
І слова лились:
— Хлопець малий.
— Хлопець якийсь
Офі́цера Мунди́рова вбив.

— Ех, якби...
— Допомогу!
— Де мій кінь?

До Кривого Рога
Йдуть більшовики.
Над ранок червоні забрали місто,
Люди веселі виходили з хат.

— Де ж це Мундиров?
Де його вісті?

Певне його розстріляли солдати.
Можливо, збрехав?..

А чи зрадив загону? —

Крізь зуби промовив до всіх
командир

Скригнули двері...

І... у Ревкомі

Костя Мундиров.

— Товаришу командир,

Прийшов я до тебе сюди...

— Де пропадав ти усеньку добу?

Тепера стоїш за порогом...

— Я зрадив,

Бо сам не прибув,

Я діда прислав старого.

За владу Радянську,

за рудні

й поля,

Вмирати так люблю

і мило.

Воля твоя — розстріляй.

Воля твоя — помилуй.

З КНИГИ «ЗМІНА ЙДЕ»

ЗЕМЛЯРІ

Від тихої Томі
водоканал
Простягнувсь,
як пругкий канат.
Над полем пил.
На полі праця
Іде
удень
і уночі,
Щоб електрична станція
В завод енергію включила.
І тому
неупинно люди
Несуть загартований труд
Для величних новобудів,
Для небачених споруд.
Ось перша бригада Казяра казаха,
Друга Гударева. Так от

Працюють,
щоб поле оперезати,
Щоб вчасно загув завод.
— Нумо раз!
— Наумов! Нумо два!
Цебро подавай!

...І раптом
сховалося сонце вгорі.
Курява. Блискавка. Грім.
І небо у чорних латах...
Хтось закричав горлато:
— Невже під дощем конать?
І побігли «гударі» до палаток,
Покинувши водоканал.
А у повітрі
грозила

гроза.

З вітром летіла лоза.
Виліз на насип товариш Казар,
І голосно Казар казав:
— Кожен казах
Ні кроку назад!
Від водоканалу
Залежить завод.
Очі його
В обличчя запали,
І косивсь

в бороді рот.

...Казахська бригада Казаря
Не кинула роботи. Ні
Двадцять постатей —

в ряд.

Сорок рук.

Сорок ніг.

Лиш говорив

відсталий Гудар:

...«На тіло холодна вода,—

Застуда —

біда»...

І ку-у-рів із палатки дим,

Коливаючись

клубком

кудлатим...

Не рідшали ж

Казарові ряди,

І ніхто не кидав лопати.

Знай летіла земля наверх,

Та вітер гудів невщухло.

...Згодом

прийшов інженер

І витер з обличчя краплини дощу.

Глянув навколо. Лопату узяв

І порівнявся

із землярами...

А угорі

грозила гроза

І небо палало вогнями.

Та час не стоїть, як і тиха Том.

(Загубиш сьогодні—не знайдеш узавтра).

Сила на силу!

До праці гуртом.

Хай в грудях

вирують ватри.

Дивились здивовано

всі землярі

На інженера

і на казахів,

І кожен соромом горів,
І кожен — хотів сказати:
«Копати б невтомно уздовж, углиб,
Як і копали окопи на фронті.
Злякались дощу
і не зберегли

Залізного
героїзму в роботі»...

...І першим
з лопатою
вийшов Гудар,

За ним і уся бригада.

Хлюпотіла
під ступнями
студна вода,

В обличчя бив град.

І кожен земляр відчував у собі

Тяжку, як тягар провину,—

Робота стоїть —

для заводу біль,

Роботи нема — прорив.

Чому наш порив,

ніби вир, завмер?

Чому ми спіткнулись на хобах?

...І дивились туди,

де копа інженер,—

«А хіба йому більше потрібно?»

.

— Нумо раз!

— Нумо два!

І затихли слова,

Лиш угору летіли скиби.

Жовтень, 1931

НА КОВПЕРІ № 4

В Кузнецькобуді
По всіх цехах
Вирує громохкий клекіт,
Тут не ночує
Тиша глуха,
Спокій відсюди далеко.
Ковані ковпери струнко стоять
Заввишки
Сорок п'ять метрів.
На 'дному напис
У огнях:
«Комсомольський четвертий».
Зовні оглянеш —
Стоять мов стовпи,
Мов велетні на параді.
Всередині ж
Робота кипить
Ударною бригадою.
Вогнетривальники раз у раз
Цеглу кладуть невтомно,
Щоб зберігався
У шпарах газ,

Щоб швидше пустити домни.
Сила зростає,
На лінь — війна.
Не лячно, що в ковпері парко...
За бригадира
Юнак
Комсомолець Опалько.
Ще молодий,
Має двадцять літ,
Та стаж виробничий —
Сім років.
Він вміє сумлінно
Радіти й боліть
За нашу епоху високу.
Хіба ж він не перший
Ішов на прорив,
Коли працював на Донбасі?
Хіба ж він не перший
Ніс порив
В ім'я робітничого класу?
Хіба ж не його
Послали в ряди
Робітників Кузнецька?
Хіба ж це не він
Молодий бригадир
Спритно до праці береться?
Ось і сьогодні робота горить,—
Лягає
На цеглу
Цегла.
Опалько гукає донизу згори:
— Давайте із глиною цebra!
І цebra шугають
Наверх

І вглиб,
Вагою на блоки тиснучи.
І замість
Чотирьох сот цеглин
Опалько вклада по дві тисячі.
Досвід свій,
Роботу свою
Передає іншим.
Всією бригадою дають
Виробу більше і більше.
Оголені руки,
Забруднені в глей,
Мов маятники у русі.
Такої роботи,
Таких людей
Не знали діди сивоусі.
Такої роботи,
Таких зростань
Не знає Європа квола,—
Коли на степах
Виростають міста
І дужі заводи довкола.
Ентузіазм трударів
Трударі
Підхоплюють дружно і палко.
Це тільки можливе
На тій землі,
Де тисячі таких Опальків.
.
— Востанне айтс¹
Подавай.
Неси!

¹ Міцна цегла.

І хлопці робили уперто...
І вже з написом
Прапор висить:
«Закінчено
Комсомольський четвертий».
Виходили з ковпера —
Волков,
Новак,
Строкін,
Доронін
І Колос.
І палко Опалько
Кидав слова,
Тремтів від захоплення голос:
— Наша робота —
Буденні бої.
Наше життя —
Мов бурунна річка.
Друзі мої,
Товариші мої —
Герої
Великої п'ятирічки!

1931

З КНИГИ «ФРАГМЕНТИ»

ФРАГМЕНТИ

*Присвячую заслуженому артистові
республіки О. М. Ватулі*

Знай,
гули вітри
і метелив сніг,
Застилав всі дороги наші.
Та сотні
високих
голосів
Єднались в бадьорому марші.
І сотні
загартованих чулих сердець —
В єдинім прибої,
в розміренім такті.
Кожен боєць,
більшовик-боєць,
Ішов під проводом партії.

...І не одному дивилась смерть у вічі,
Як брали життя до своїх рук...
Гей виходили з кварталів
робітничих

В поле бою,
де над трупом
каруселив крук.

...І багато падало червоноармійців
Під гуркіт
грімких гармат.

Та приходили нові бійці
І брали рушниці з рук мерців,
Щоб ворога розігнать,
Щоб ворога розбити в пух.
...І лягали трупи ворожі в степу.
...На світанку

голос крізь туман:

— Бий!

І:

— Лови!

— Бий!

І:

— Лови!

І банди не стало.

Банди нема.

Сам пан отаман

Без — голови.

...Ішли...

Забирали за містом місто.

Єдина мрія: «Пора, пора!»

Над головами летіли з свистом

Набої гармат.

І чули:

— У зміюку!

(Пронизливо й гостро
Гукав командир).

І тільки постріли, постріли,
Зойки і... дим.

Тоді:

Земля була суха,
земля була прибита,
Хоч би де зернятко,

хоч би де колосок.

І лиш вігри безжалісно, сердито
У вічі кидали сухий пісок.

А зараз —

Знищили як клас

Тих, що не думали про завтрашній
хліб,

Тих, що жили надто ласо

І не знали голодних смертей і бід.

Знищили тих, що колись із хрестами

Зустрічали Магна: своїх синів.

Тих,

що на перешкоді ставали

Колективізації ланів.

Тих,

що з обріза стріляли в голови

Наших голів сільрад.

Тих,

що бажали, щоб з голоду

Слухла Країна Рад.

Досить!

Чуєте, дядьку, досить,

Батько мій спину на вас ламав.

Ви були в хромових,

батько мій босий.

А надворі — зима.

І куріла
кура
попід ламаним тином,
Ніби на смертника клала горби.
Ви у кожусі,
а батько в свитині,
У хугу на вас уночі робив.
І були у нього
порепані руки.
А кашель (пригадую)
дуже душив.
Та досить!
Сьогодні на полі стукіт
Нових
комунівських машин.
Сьогодні з Москви
радіозвіти,—
Говорить Сибір,
Урал,
Дніпробуд.
І включаються у мітинг
Сотні радянських споруд.
...І ось шумить тайга.
Сіріють приїски,
Де сотні тисяч у піску смертей,
Сюди вели під царським тиском
Закутих в ланцюги людей.
Країно каторги,
країно сліз і поту,
Твій день дикунства догорів.
Вже радісно живуть в нечуваних
роботах
Колишні наймиги,
одвічні злидарі.

В Країні Рад,
де йде безмежний розквіт
Нестримних будувань
і фабрик,
і комун —

Новий Кузнецьк,
Магнітогорськ
Дають залізо і чавун.
Ми сиве свято уложили в будень,
Старечий світ поклали догори.
Країна Рад

ніколи не забуде
Наш класовий,
свідомий наш порив.
Багато ми ночей не досипали,
Чимало труднощів —

та все ж
Ми для коліс життя проклали шпали
Через степи, через поля без меж.
Нікому не зірвать

розмірену основу,
Яку дала нам праця і борня,—
Бо трударі несуть
години для будови,
Вкладаючи у них і силу,
і знання.

Ні,
Ми не зупинимось ні на одну
хвилину,

Ми — сила...
Армія, що може йти крізь ніч.
Ви бачите, як вироста бурхливо
Велика Карта п'ятиріч!
...Хіба ж давно?

Чорний з борідкою, у пенсне,
Крутиться у вагоні й не засне,
Інші теж дрімають і не сплять,
Привидом думи снують:
«Пропава незакінчений план,
У нашім невдалім бою».
Чорний з борідкою, у пенсне,
Крутиться у вагоні й не засне.
— «Скучно в этом свете жить,
господа».

А друзі у відповідь:

— Да.

— Що ж далі чека нас?

Що далі буде?

Темний наш день. Ми пух...

А в цей час

із фабрик,

із новобудов:

— Слава героям ДПУ!

Так...

Ці люди, плазуни інтервенції,
Хотіли наш край роздягнуть догола.
Мрійно гадали, що знову поллеться
Голос:

«За віру!»,

щоб знову була

Чорна в'язниця з залізними ґратами.

Церква,

а в церкві страхітливий бог.

Так...

Ці люди хотіли порвати

Прапор великих перемог.

Прапор,

що мужньо здійсмається вгору,

Прапор,
що кров'ю трудящих цвіте.
Прапор,
що з ним ми пройшли сувору,
Жорстоку і грізну війну смертей.
...І серед нас
є теж одиниці,
Що раптом згубили для себе шлях.
І тепер пропивають життя у пивниці
Під музику сліпого скрипаля...
Та ніколи нікому нас не спинить,—
Ми з фронту
й на фронт знову.
Учора були —
солдати війни,
Сьогодні —
солдати будови.
Учора робота в заводі «Ревпуть»,
Праця в колгоспі,
учоба у виші;
Сьогодні ідуть,
на маневри ідуть,
І пісня:
«...Все вище
и выше...»
А в країнах, де чорні грати,
Де господарем хижий туз,
Виростають горласті гармати
Дулами на наш Союз.
Але встають пригноблені народи:
— Буржую,
досить тюрем, пут!
Накличеш не на нас,
на себе ту негоду,

Що знищить тебе вщент,
як сонце ніч сліпу.
Жбурляє Захід слово: — Годі.
А Схід прискорює ходу...
— Можливо, друже, ти впадеш
на Сході,

А я на Заході впаду.
І милий хлопчик запитає:
«Це хто упав на полі там?»
І відповідь йому китаєць:
«Він теж упав за Рад-Китай.
Сюди прийшов з далекої столиці,
З країни Леніна —
до нас в ряди.

Мерщій давай
набої для рушниці!
Не відставай, бо нас розлучить дим...
...У цього дяді...

Стій, бо вибух...
Шрапнель упала біля ніг...
— Так ти ж про дядю,
що з колони вибув?
— Ну, от кажу...

Він тут поліг.
...А в нього теж є хлопчик, певно,
Такий, як ти...

Ти знаєш Лі,
Не треба згадувать...
Бо темінь

Повзе по змореній землі.
А нам же треба, сину, йти...
Чого ж засмучений-бо ти?»
Мерцєве тіло захололо,
Бліде обличчя виїв газ.

— Ходім до них.

Червоні йдуть колони:

Раз,

Два,

Раз...

...З нами рушниця,

Сестра-рушниця,

Колона, пісню

Раз,

Два,

Раз!

Ворогові хай не сниться

Здолати нас.

Хай не міркує

Розбити нас,

На кулю — кулею,

На газ —

газ.

Слухай, країно великих робіт,

Ми присягаємось всі тобі:

Кожну хвилину, кожен час

Зможемо бій зустрічати.

Ми в п'ятирічному гарті

На варті,

Завжди на варті!

КОЛГОСПНИКАМ-БІЛЬШОВИКАМ

Я пригадав той час, коли у селах
Були найвищими:

 глитай

 і бог,

 і цар.

Коли для «дних розвага і веселість,
Для інших — злидні без кінця».

Від праці темної немов мерці ходили...

Скрипіли жалібно немазані вози.

І досі не забув

 ті дні

 і ті години,—

Голота в розпачі, бо неврожай грозив.

Стояли

 і дивилися угору —

На білу хмару (а дощу нема),

Лише у вічі падав сірий порох,

Та серце вкутував невидимий туман.

— Невже тебе ми не любили, земле?

Невже замало проливали сліз,

Що на тобі усенька зелень

Зів'яла і посохла скрізь?

...Хіба було життя у закутках ведмежих,
Коли ішли по стоптаних слідах?—
Бо на путі лежали давні межі.
Спиняли хід,

аби бідар

Терпів завжди і голод, і зневіру,
Від безпорадності робився жебраком
І сотні раз дорогу міряв
До тих дворів з ворітьми під замком.

Щоби в господаря

позичить для засіву

Клунок зерна і втричі відроблять.
Та відійшло вже в давнє сиву,—
Бо ось сьогодні

трактор на полях.

Його вітають березень і квітень...
Хоч трактор є і у чужих краях,
Та він нам дорогий,

як і ніде у світі,

Бо межі рве на з'єднаних полях.
Мої брати — в минулому голода —
Я гордий тим, що бачите ви світ,
Що вийшли в день

з багнюки,

із болота.

Ми працю бачимо. Ми чуємо ваш звіт.
Нескладоруч чекали сніг той талий,
Щоб згинув геть,

а дбали за засів.

І розбивали тих, що дні топтали
Брудними чобітьми під дикий спів.
Ви розбивали тих, що на дорозі стали,
Що божеволіли за власницькі поля,
Ви партії наказ продуманий і сталий

Принесите в життя, виконуючи план.
...І от весна.

В колгоспників турбота:
— Який-то урожай нам принесе земля?
Товариші — в минулому голода,
Весна для нас:

змагання

і борня!

1930

МОЛОДІСТЬ

Доспіває літо
Урожайно-золоте.
Наша молодість цвіте,
Як під сонцем квіти.

У колгоспі я і ти
І в одній бригаді.
За роботою летить
День квітучий, радий.

Кружевієм листопад
Лине в край багатий.
Вийди, друже, вийди в сад —
Буду там чекати.

Виплив місяць золотий.
В небі вже зоря є.
Пісня радості летить
Над великим краєм.

З М І С Т

	Стор.
Дмитро Чепурний. <i>Микола Шермет</i>	. 3

З ранніх поезій

Я їду в вагоні, дивлюся у поле	9
Травневе	10
Синє небо	11
Робітниця	12
Травень	13
Зустріч Леніна	15
Друзі! Друзі!	17
Я їду ланами	19
Знову їду у тихе село	20
Весна	21

З книги «Комсомольські будні»

Коли скорялись дні мечу	24
Земля	25
Додому	28
Над коліскою	29
На жнивах	30
У розгулі п'яна хуга	31
Товариш Ленін!	32
В зелені квіти і сад	34
Інвалід	35
Розлука моряка	37
Спізвивсь	38

	Стор.
З книги «Земля»	
Ленінград	40
Ідуть нестримно дні з-за грані	43
З гори	45
Білорусь	46
Братові	48
Машину везуть	49
З поеми «Шахтарі»	51

З книги «Фронт»	
На камінь камінь	65
Ливарний цех	67
Наша молодість	71
На Донбас	73
Над газетою	75
Осінь	78
Лівадія	81
Вчора	83
Брати	85

З книги «Зміна йде»	
Землярі	90
На ковпері № 4	94

З книги «Фрагменти»	
Фрагменти	98
Колгоспникам-більшовикам	107
Студентка	110
Молодість	112

Чепурный Дмитро Иванович.
Наша молодость цветет. Стихи.
Издательство «Радянський письменник»
(На украинском языке)

Редактор *Ю. П. Петренко*
Художник *Г. Я. Игнатьев*
Художний редактор *М. Н. Вальчук*
Технічний редактор *И. М. Вайнцикер*
Коректор *А. Т. Довганець*

Здано на виробництво 22.V 1963 р.
Підписано до друку 2.X 1963 р.
Формат 70×90/32. 311/16 фіз.-друк. арк.
4,31 ум.-друк. арк., 3,18 обл.-вид. арк. +1 вкл.
БФ 01202. Тираж 3100. Зам. 4270.
Ціна в оправі 31 коп.

*

Радянський письменник,
Київ, Бульвар Лесі Українки, 20.
Книжкова фабрика Головополіграфвидаву
Міністерства культури УРСР,
Одеса, Купальний зав., 5.

ИЗДАТЕЛЬСТВО

ДИМИТРИЙ

УЧЕБНИК

ИЗДАТЕЛЬСТВО

31/10/11

